

1988-9

Kvennalistakonur áttu kost á sætum í núverandi ríkisstjórn, en afþökkuðu þau, einkum af tveimur ástæðum. Í fyrsta lagi höfnuðu viðræðuaðilar algjörlega kröfu okkar um afnám launafrystingar og gildistöku samningsréttar, og í öðru lagi var ekki gefinn kostur á nægilegum tíma til viðræðna, sem leitt gætu í ljós möguleika á því að ná einhverju því fram, sem raunverulega skipti málí.

Fyrstu mánuðir núverandi ríkisstjórnar hljóta að hafa valdið þeim ómældum vonbrigðum, sem trúðu á umbótavilja stjórnarflokkanna. Helstu ráð ríkisstjórnar jafnréttis og félagshyggu hafa hingað til birst í launafrystingu og skattaálögum, sem taka öllu fram, sem áður þekktist, og hefðu orðið enn þyngri, ef stjórnarandstaðan hefði ekki haldið vöku sinni.

Á sama tíma biðluðu stjórnarherrarnir ákaft til kvennalistakvenna og lofuðu mjög eigin ásetning um félagshygjuáherslur, sem líta mundu dagsins ljós, þegar þeir hefðu rétt við þjóðarskútuna, sem fyrri ríkisstjórn kollsigldi, en þar voru þeir reyndar sjálfir hásetar að 2/3.

Kvennalistakonur kunnu lítt að meta þessa tvöfeldni og lýstu því loks skorinort yfir við ráðherra sem komu á fund þingfloksins, að ef þeir teldu kvennalistakonur öðrum liklegri til að verða þeim samferða í einstökum málum, hlyti það að koma fram í afstöðu okkar til þingmála, sem þeir legðu fram. Að sama skapi hlytu jafnréttishugsjónir og félagshygga stjórnarsinna að koma fram í afstöðu þeirra til þingmála Kvennalistans.

Þeir fengu tækifæri til að sýna hug sinn í verki við afgreiðslu fjárlaganna, þegar þeir gátu ekki einu sinni fengið sig til að styðja örlitla hækkun til Kvennaathvarfsins, heldur felldu þá tillögu Kvennalistans með tveggja atkvæða mun. Þeir hafa nú fundið þýðari samhljóm í öðrum þingflokk, þar sem skilgreining þeirra á þjóðarhag mætir skilningi.

Þinghaldið var með nokkuð sérstökum brag á haustönninni vegna hinna skyndilegu stjórnarskipta og umþóttunarþarfars nýrra ráðherra. Aðgerðaleysi einkenndi þingstörfin fyrstu vikurnar jafnvel svo að messufall varð stundum. Fjárveitinganefnd hafði lítið fast undir fótum, þar sem tekjuhlið fjárlagafrumvarpsins var öll í uppnámi. Siðan snjóaði inn tekjuöflunarfrumvörpunum öllum í einu, þegar afgreiðsla fjárlaga var að komast í eindaga.

Mikil eftirvænting ríkti meðal þings og þjóðar um afdrif tekjuöflunarfrumvarpanna, þar sem stjórnarflokkarnir höfðu ekki þingstyrk til að koma þeim í gegn. Athyglín beindist ekki síst að kvennalistakonum, enda lýstum við því strax yfir, að við tækjum sem fyrr málefnalega afstöðu í samræmi við stefnu okkar, óháð andstöðu við ríkisstjórnina. Við vorum sammála því, að þörf væri aukinnar tekjuöflunar til þess að mæta halla ríkissjóðs. Hins vegar hlutum við að setja hag almenns launafólks og heimilanna ofar öllu, og það réði afstöðu okkar til einstakra mála. Við gátum ekki fallist á skattaálögur, sem þrengdu hag heimilanna eða skertu kjör almenns launafólks, sem ríkisstjórnin hefur hneppt í spennitreyju launafrystingar og samningsbanns. Það var sú grundvallarregla, sem við studdumst við.

Þær tekjuöflunarleiðir, sem komu til kasta þingsins, voru útfærðar í 7 þingmálum, og skal nú gerð grein fyrir þeim í stuttu máli.

1. Á sl. vori samþykkti Alþingi lög um virðisaukaskatt i stað söluskatts, sem taka áttu gildi á miðju þessu ári. Kvennalistakonur voru andvigar þessari kerfisbreytingu, sem við teljum ekki tímabæra né liklega til að ná tilætluðum árangri. Því studdum við frumvarp ríkisstjórnarinnar um frestun á gildistöku laganna, eins og reyndar allir þingflokkar gerðu. Áætlaður sparnaður af því fyrir ríkissjóð er um 1200 milljónir kr. á þessu ári.

2. Árið 1979 var fyrst lagður sérstakur skattur á verslunar- og skrifstofuhúsnæði, sem siðan hefur verið framlengdur um 1 ár í senn. Kvennalistakonur hafa stutt þessa skattlagningu og einnig tillögur um hækjun prósentunnar, en nú lagði ríkisstjórnin til hækjun úr 1.1% af fasteignamatsverði í 2.2%

og áætlar tekjuauka ríkissjóðs af því um 150 milljónir kr. Ótrúleg umsvif í þessum greinum á undanförnum árum, einkum á höfuðborgarsvæðinu, benda ekki til þess, að þeim hafi verið íþyngt um of með álögum, og þótt nú hafi þrengt að, er óliklegt, að þessi skattahækkun skipti sköpum um afkomu fyrirtækja. Bankar og aðrir aðilar á fjármagnsmarkaði greiða verulegan hluta af þessum skatti, en starfsemi þeirra stendur nú með sérstökum blóma. Hinir þingflokkar stjórnarandstöðunnar voru á móti þessu frumvarpi en sjálfstæðismenn voru tilbúnir til að samþykkja sömu prósentu áfram.

3. Fyrir rúmu ári vr lagður sérstakur skattur á erlendar lántökur í þeim tilgangi að hamla gegn ásókn i erlent lánsfé auk þess að afla fjár í síoltinn ríkissjóð. Kvennalistinn studdi það, að þessi skattur, sem átti að leggjast af um áramótin, væri framlengdur um 1 ár. Sjálfstæðismenn og Borgarar voru því andvígir. Þessum skatti er ætlað að skila 200 millj. kr. í ríkissjóð á þessu ári.

4. Þá náðist samstaða í þinginu um samræmda skattlagningu á innlánsstofnanir, sem fyrst og fremst varðar skattlagningu á veðdeildir, sem áður voru undanþegnar tekju- og eignarskatti. Þessi samstaða náðist eftir að stjórnarflokkarnir hurfu frá ætlun sinni um skattlagningu á fjárfestingarlánasjóði á borð við Hafnabótasjóð, Ferðamálasjóð, Iðnþróunarsjóð og marga fleiri, en sú fyrirætlun var illa undirbúin og skorti öll rök. Áætlaður tekjuauki í ríkissjóð er um 50 millj. kr.

5. Enn ein tekjuöflunarleiðin fólst í stórfelldum breytingum á álagningu vörugjalds, sem er ólikt tollum að því leyti að það leggst jafnt á innlenda framleiðslu sem innflutta. Fyrir aðeins ári var lögum um vörugjald breytt mikið og álagning einfölduð. Nú átti heldur betur að flækja málið, breikka stofninn og hækka gjaldið. Samkvæmt frumvarpi fjármálaráðherra átti að hækka gjaldið úr 14% í 25% á ýmsar tegundir, svo sem sælgæti og gos. Þá skyldi hækka gjaldið úr 14% í 20% á vörur eins og snyrtivörur og heimilistæki, og loks átti að leggja 10% vörugjald á fjölmargar vörur, sem áður voru án þess, aðallega byggingarvörur.

Niðurstaðan varð svo allt önnur, gjaldstofninn var enn breikkaður, bætt við fjölmögum vörum í byggingariðnaði og jafnvel litum til listmálunar, ljósabúnaði og lömpum, svo og varahlutum í bifreiðar. Gjaldið var síðan ákveðið 9% á allar vörur, en þar á ofan 16% eða samtals 25% á drjúgan hluta þeirra. Kvennalistakonur hefðu getað stutt 25% gjaldið og þá með manneldissjónarmið í huga, ef þar hefði aðeins verið um gos og sætindi að ræða eins og látið var í veðri vaka. En í þessum flokki eru einnig ósætar vörur, eins og ávaxtaþykki o.fl., sem við vildum ekki hækka, og öll var málsmæðferðin með þvílikum ruglingi og endemum, að til skammar er ríkisstjórn og Alþingi.

En þótt við hefðum getað stutt ákveðna liði, sem raunar gefa miklar tekjur í ríkissjóð, væntanlega um 500 milljónir, þá vorum við eindregið andvigar öðrum og greiddum atkvæði gegn frumvarpinu í heild á þeim forsendum að það hækkaði framfærslukostnað, hækkaði byggingarkostnað, yki verulega verðbólgu og ógnaði jafnvel atvinnuöryggi fólks á sama tíma og því er bannað að taka umsamdar launahækkanir, hvað þá semja um aðrar. Flestir þingmenn stjórnarandstöðunnar greiddu atkvæði gegn þessu þingmáli, sem ætlað er að skila 1550 milljón kr. í ríkissjóð á þessu ári.

Þá hyggst ríkissjóður auka tekjur sínar um liðlega 2000 milljónir kr. með hækkun og breytingum á tekju- og eignarsköttum bæði einstaklinga og fyrirtækja. Hvað einstaklinga varðar er það gert með hækkun skatthlutfalls úr 28.5% í 30.8% og með breyttum útreikningi frádráttarliða, sem þýðir lægri skattfrelsismörk en orðið hefðu að óbreyttum lögum. ~~Það gátum~~ Við kvennalistakonur ekki fallist á og lögðum fram breytingartillögur um sömu viðmiðanir og áður. Að þeim tillögum felldum hlutum við að greiða atkvæði gegn þessu lagafrumvarpi í heild sinni, enda þótt þar væru ýmis ákvæði sem við gátum hugsanlega fellt okkur við, sérstaklega ef almennilegt ráðrúm hefði gefist til athugunar á forsendum þeirra og áhrifum. Svo var t.d. um breytingar á reglum varðandi skattlagningu á fyrirtæki og einnig um sérstaka hækkun skatta á eignir umfram ákveðin mörk. Flestir þingmenn Sjálfstæðisfloks og Borgarflokks voru einnig andvigir þessu

lagafrumvarpi, þótt afstaðan byggðist á ögn öðruvísi áherslum.

7. Loks ber að nefna frumvarp um heimild til hækkunar á útsöluverði áfengis og tóbaks þrátt fyrir gildandi verðstöðvun, en með því hyggst rikisstjórnin ná inn í ríkissjóð á þessu ári um 450 millj. kr. Þessa tekjuöflun studdum við kvennalistakonur ekki síst með tilliti til heilsufars- og manneldissjónarmiða, en léturnum jafnframt í ljósi þá skoðun að endurskoða bæri vægi þessara vörutegunda í framfærsluvitisitölunni. Aðrir þingflokkar í stjórnarandstöðu voru þessu frumvarpi mótfallnir.

X. Þetta voru þær tekjuöflunarleiðir, sem komu til kasta Alþingis, en auk þess hefur svo ríkistjórnin staðið fyrir ýmsum hækkunum óbeinna skatta, svo sem bensingjalds, þungaskatts og innflutningsgjalds á bilum, sem samtals eiga að skila um 325 millj. kr. í ríkissjóð á þessu ári. Enn eru svo ótaldar álögur á almenning í formi hækkana á gjaldskrám opinberra stofnana, en allt þetta samanlagt þyngir framfærslu heimilanna og rýrir kjör almennings langt umfram nokkra skynsemi.

Það þarf tekjur til að standa undir velfderðinni, segja þeir, sem reyna að réttlæta þessar gifurlegu álögur. Einmitt þess vegna studdum við kvennalistakonur ýmsar þessara leiða og tryggðum með því sparnað og aukna tekjuöflun, sem nemur riflega 2000 milljónum kr. á þessu ári. Auk þess hefðum við viljað standa öðru visi að breytingum á vörugjaldi og tekju- og eignarskatti, og má í því sambandi minna á sérstaka skattlagningu á háar tekjur, t.d. á 180 þús. kr. mánaðartekjur og þar yfir.

Framganga "rikisstjórnar jafnréttis og félagshyggju" í skattamálaum er ekki aðeins í öfugmælastíl, þar sem hún eykur stórlega skattbyrði einstaklinga á sama tíma og hún heldur þeim í skrifstykki launafrystingar og samningsbanns, heldur er hún beinlinis heimskuleg, þar sem með henni er gengið svo á ráðstöfunarfé almenns launafólks, að það hlýtur að koma niður á tekjuöflun í formi neysluskatta. Þannig er allt æði þeirra sem nú ráða ferðinni í ætt við vesalings skepnuna, sem í svengd sinni og fávísí nagar sköttið á sjálfri sér.